

Pasaules pieredze Latvijas ekonomikai

Beidzot jāsāk domāt un darīt kopā!

Aizkraukles Vēstures un mākslas muzejā interesenti varēja uzzināt, kā ar savu ikdienas paradumu maiņu iespējams ietaupīt gan savus, gan planētas resursus. Lekcija, kuru vadīja eksperte tekstila aprites jautājumos Dace Akule, bija pēdējā no aktivitātēm Aizkraukles rajona partnerības projektu vadītājas Ilvijas Ašmanes vadītajā projektā par aprites ekonomiku.

IMANTA KAZIĻUNA
TEKSTS UN FOTO

Ilvija Ašmane teic, ka šis ir pirmais patstāvīgi realizētais starptautiskais sadarbības projekts — "Aprites ekonomika lauku reģionos Global Eko — Inno Eko", un noslēguma dienā viņai ir sentimentālas sajūtas — noslēdzies darbs, kas ilga četrus gadus. To finansēja no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai. Projekta kopējās izmaksas ir teju 80 tūkstošu eiro.

Lielas lietas var darīt arī mazās vietās

Projekta laikā apmeklētās četras valstis, kurās mīt un darbojas sadarbības partneri — Somija, kas ir vadošā partnere projektā, kā arī Igaunija, Itālija, Portugāle. Viens no projekta mērķiem, kā norāda Ilvija, ir katra sadarbības partnera teritorijas un uzņēmēju iepazīšana jeb moderni saukts par tīklošanos. Otrs mērķis ir izglītēt iedzīvotājus un vietējos uzņēmējus par aprites ekonomiku, bioekonomiku, zaļo kursu, ekodizainu utt. Trešais mērķis — iedrošināt jaunos uzņēmumus un jauniekus palikt lauku teritorijās un kļūt ekonomiski ilgtspējīgiem.

Četru gadu laikā septiņi sadarbības partneri, tajā skaitā 28 uzņēmēji no Latvijas, Aizkraukles novada, iepazīs viens otru pieredzi. Lai novērtētu Aizkraukles rajona partnerības teritorijas bioresursu potenciālu, projekta laikā Rīgas Tehniskās universitātes profesori veica pētījumu. Galvenais viņu secinājums — resursu bioekonomikas attīstībai šeit ir pietiekami daudz. Universitātes mācībspēki rekomendēja censties vairāk izmantot savus resursus, neatdot tos kaimiņiem lietuviešiem. Tas attiecināms arī uz pienu kā izejvielu produktu ražošanai. Lietuvieši aizved gan Latvijas pienu, ogas, sēnes, rada šiem produktiem pievienoto vērtību un atved atpakaļ uz Latviju. Profesoru ieteikums ir pašiem radīt produktus ar augstu pievienoto vērtību savā teritorijā un tad pārdot tālāk. Projektā bija iekļautas arī sešas lekcijas, kurās runāja par ekodizainu, ietekmes uz vidi novērtējumu, energoefektivi-

tāti u. c. ar aprites ekonomiku saistītām tēmām.

Ceturta lielā aktivitāte projektā bija sertificēta energoauditora lekcija par energopārvaldības sistēmas ieviešanu. Šīs lekcijas iekļāva daudz praktiska darba, piemēram, renovētas un nerenovētas ēkas salīdzināšanu. Lekcijas dalībnieki klātienē apskatīja tobrīd renovācijas procesu kādai ēkai Koknesē, kā arī iepazīs ar energoefektivitātes veicināšanu uzņēmumā "Jeld-Wen" un vairākās publiskās ēkās Aizkrauklē.

Katra partnera teritorijas labākie piemēri aprites ekonomikā ir apkopotī e-grāmatā "Labākās pieredzes stāsti aprites ekonomikā partneru teritorijās", kas izdota latviešu un angļu valodā un aplūkojama digitāli Partnerības mājaslapā www.aizkrauklespartneriba.lv.

Mēslojums no dzīvnieku atliekām

Aprites ekonomika pamatā nozīmē to produktu, kurus ikdienā esam ieradusi saukt par atkritumiem, otrreizēju izmantošanu. Agrāk nolietotas mantas mēdzām izmest, tās nonāca izgāztuvē un dažādu dabā esošo procesu ietekmē ātrāk vai lēnāk sadalījās. Mūsdienās šos "atkritumus" cilvēks mēdz izmantot atkārtoti. Ja Latvijai joprojām šajā virzienā jāmācās, citviet pasaulē zinātne un uzņēmēji sper drosmīgus soļus, eksperimentē un bieži vien sasniedz vērtīgus rezultātus. Ar dažiem no tiem iepazīs šī projekta dalībnieki. Pirmais pieredzes brauciens bija 2018. gada septembrī uz Somiju. Spilgtākie iespaidi no šī brauciena ir uzņēmuma "Konto Oy" apmeklējums. Tajā no kūdras un poliestera ražo skaņas izolācijas plāksnes, kas kalpo kā siltuma un skaņas izolācijas materiāls, kā arī "Reetta Nevala no Agro-Ecological Park", kurā pārstrādā dzīvnieku atliekas. No tiem ražo mēslojumu, dzīvnieku un zivju barību, proteīnu un taukus. Uzņēmums darbojas jau vairāk nekā 50 gadu un radījis darba vietas aptuveni 150 cilvēkiem. Šajā uzņēmumā ir arī biogāzes stacija, un tajā saražoto siltumu atdod 7 hektāru platībā izvietotajam siltumnīcām. Somijā iepazīs uzņēmums, kas nodarbojas ar veselības dzērienu ražošanu no priežu mizām.

Papīru var pārstrādāt septiņas reizes

Brauciena laikā Itālijā tā dalībnieki iepazīs biodinamisko saimniecību. Tajā ne tikai audzē lopus, bet izmanto dažādus, netradicionālus lauksaimniecības paņēmienus, piemēram, papildot liellopu ragus ar lopu mēsliem, sešus mēnešus

tos noturot apraktus zemē un rezultātā radot ekoloģisku mēslojumu. Ik gadu izmanto no 800 govju ragiem iegūtu preparātu, ko miglo, kad augsne mostas no ziemas.

Itālijā, Trevi pilsētīnā, papīrfabrikā, kas dibināta 60. gados un ir ģimenes uzņēmums, kas nodarbojas ar papīra pārstrādi, izgatavo ietinamo un iesaiņojuma papīru. Aprēķināts, ka papīru iespējams pārstrādāt septiņas reizes, līdz tas kļūst pārstrādei nederīgs. Fabrikas mašīnas šeit strādā visu diennakti un dienā aptuveni 15 kravas mašīnu atved makulatūru, bet piecas—sešas dodas projām ar gatavo produkciju.

2019. gada vasarā Ilvija Ašmane Aizkraukles puses uzņēmējus veda pieredzes braucienā uz Igauniju. Valsts ziemeļos, ostas pilsētā Paldiski, uzņēmums "Cronimet" nodarbojas ar metāllūzņu šķirošanu un pārstrādi. Uzņēmums ir tuvu pie ostas, tāpēc lielākoties transportēšana notiek pa jūru. Uzņēmumā metāllūzņus sašķiro, nosver un sagatavo pārstrādei un transportēšanai.

Interesanta pieredze bija koka grīdu ražotnē "Bole Floor". Tā ir pirmā pasaulē, kas ražo nevis taisnus standarta grīdas dēļus, bet gan saglabājot formu, kādā koks audzis. Katra grīda ir specpasūtījums, kur ar programmas palīdzību tiek aprēķināts dēļu novietojums un nepieciešamais koka dēļu daudzums.

Ilvija atzīst, ka kopš ģimenes uzņēmuma "Kadarbiku" apmeklējuma Latvijā izvēloties pirkt tikai tajā gatavoto produkciju — sulas no dārzeņiem, kā arī smūtījumus. Līdzīgi kā Latvijā, arī šī uzņēmuma pārstāvji teikuši, ka saskaras ar darbspēka trūkuma problēmu.

Automašīnu pārvērs granuļās

Tā kā projekts paredzēja arī ārzemju sadarbības partneru viesošanās Latvijā, te viņus iepazīstināja ar Pļaviņu HES, uzņēmumiem, kas nodarbojas ar kokneses pārstrādi — "Jeld-Wen" un "LatGran", kā arī zemnieku saimniecību "Vecsiljāni", kurā līdzās piena ražošanai ir gan biogāzes stacija, gan siera ražotne "Ievas siers". Ciemiņi iepazīs arī ar "Skrīveru mājas saldējuma" saimniecību, Kokneses puses saimniecību "Janavas", ādas apstrādes darbnīcu "Dunense", alus darītavu "Buršu alus" Aiviekstes pagastā.

Pērn novembrī projekta dalībnieki no Latvijas devās uz Portugāli. Viens no savdabīgākajiem uzņēmumiem, kas darbojas aprites ekonomikā, šeit ir plastmasas pārstrādes uzņēmums "Tecplasnova". Tajā sīkās granuļās pārvērs brāķētās

ILVIJA AŠMANE, Aizkraukles rajona partnerības projektu vadītāja. Projekta "Aprites ekonomika lauku reģionos Global Eko – Inno Eko" noslēguma pasākumā Aizkraukles Vēstures un mākslas muzejā.

automobiļu detaļas. No granuļām izgatavo jaunas rezerves daļas, piemēram, automašīnu lukturus. Pretstats šai ražotnei bija pieredze augļu un dārzeņu tirdzniecības uzņēmumā "Fruti-Taipina, Lda.". Tas iepērk produkciju no vietējiem audzētājiem un sagatavo to vairumtirdzniecībai un mazumtirdzniecībai gan privātiem uzņēmējiem, gan arī valsts un pašvaldību iestādēm, piemēram, skolām. Lielu uzmanību uzņēmuma vadība pievērš videi draudzīgiem apstrādes procesiem, tāpēc daļa izmantotās elektroenerģijas uzņēmumā top no atjaunojamiem saules resursiem. Turklāt katru dārzeņu, augļu partiju var smalki izsekot, sākot no augšanas vietas, līdz pat gala patērētājam. Saules enerģiju lauksaimniecībā izmanto arī uzņēmums — zemeņu, ķirbju un kāpostu audzētājs "Valmarques". Tas pakāpeniski paplašinājis apstrādājamo zemes platību, atmežojot blakus esošo teritoriju. Produkcijas iepakojšanai izmanto videi draudzīgus materiālus, piemēram, kartonu, un bioloģiskos atkritumus pārvērs kompostā, kuru izmanto mēslojumam, bet izlietotās dārzkopības plēves nodod otrreizējai pārstrādei.

Skola dod elektrību kaimiņu mājām

Pieredzes brauciena galamērķis šī gada maijā bija Itālijas sala Sardīnija. Šeit Serrenti pamatskola kopā ar pašvaldību īsteno projektu, ko sauc par enerģijas māju (šādu virzību šobrīd dēvē par energokopienām, kas kļūst aizvien aktuālākas arī Latvijā). Uz skolas jumta ierīkoti saules paneļi, un ar iegūtās

saules enerģiju nodrošina ne tikai savas vajadzības, bet to piegādā arī tuvējās apkārtnes ēkām. Rezultātā sasniegts enerģijas pašpatēriņa līmenis vismaz 86% no saražotās enerģijas un pašapgādes līmenis aptuveni 50% no patērētās elektroenerģijas, samazinot rēķinus par enerģiju, kā arī CO₂ emisijas. Lielu uzsvāru skola liek arī uz bērnu izglītību par dabas resursu izmantošanu.

Viena no emocionālākajām tikšanās reizēm ar Sardīnijas uzņēmējiem bija vizīte uzņēmumā "Officina dell pallet". Aiz uzņēmuma sienām slēpjas skaudrs dzīvesstāsts: sieva zaudē vīru un paliek viena ar četrām atvasēm un vīra aizsāktu koka palešu ražošanas biznesu. Lai vīra aizraušanos nepamestu, sieva nolēma "dot otro dzīvi" koka paletēm, transformējot tās dažādos interjera elementos, mēbelēs, mākslas darbos un praktiskos priekšmetos.

Šomēnes Igaunijā notika projekta pēdējā tikšanās tā vadītājiem. Uz pasākumu ieradās partneri no Itālijas, Portugāles, Somijas un Latvijas, lai kopā apspriestu projekta rezultātus. Pasākums notika teritorijā, kur atrodas "zaļā pašvaldība" Igaunijā.

Ilvija Ašmane teic, ka iegūtā pieredze lieti noder mūsdienu skaudrajos ekonomiskajos apstākļos, kad energoresursi strauji sadārdzinās. Dažādi kopienas alternatīvie enerģijas iegūšanas veidi noteikti noder arī Latvijā. Personīgi viņai dalība projektā paplašinājusi redzeslauku, redzot, kā labi zināmie jautājumi par aprites ekonomiku un ilgtspējīgu attīstību risināti ārēmēs.♦

EIROPAS SAVIENĪBA
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS
Eiropas Lauksaimniecības fonda
lauku attīstībai

